

7 בינואר 2022

לכבוד
אביחי מנדלבליט, עו"ד
היועמ"ש לממשלה
באמצעות דוא"ל:

הנדון: בקשה לבחון מחדש את תמיכתך בהצעת חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת

שעה), התשפ"ב-2021

1. פניה זו נשלחת אליך בשם 'מכון זולת', מכון חשיבה, מחקר וקידום מדיניות לשוויון וזכויות אדם. בין היתר, 'מכון זולת' מקדם את הזכות לשוויון, ובעבר הוגשו שתי עתירות לביטול החוק, האחת מהן הוגשה על ידי נשיאת המכון זהבה גלאון (בג"ץ 466/07). המכון אף הכין הצעה לתיקון החוק¹.
2. התפלאנו לקרוא בטיוטת החוק שהוגשה לקראת ישיבת ועדת השרים שתתקיים ביום 9.1.2022, כי "מר גיל לימון, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי – מנהלי) סמך ידו על הצעת החוק מהבחינה המשפטית", מבלי שיש התייחסות כלשהי מצידך להתפתחויות האחרונות שיש בהן כדי להשליך על האיזונים.
3. כפי שידוע לך, בפסקי הדין בבג"ץ 466/07 ובג"ץ 7052/03 נקבע שהחוק פוגע בזכויות החוקתיות למשפחה ולשוויון, אך דעת הרוב קבעה כי הפגיעה עומדת במבחני פסקת ההגבלה.
4. לדעתנו, היה עליך לבחון את עמדתך בעניין טיוטת החוק לא מנקודת מבט של המועד בו הוגש החוק לראשונה בשנת 2003, במהלך האינתיפאדה השנייה, אלא מנקודת מבט של שנת 2022.
5. בין היתר, הובילה לדחיית העתירות הביקורת השיפוטית המצומצמת על חקיקה זמנית. קשה ל
6. קבל בשנת 2022 את המשך השימוש בכלי של הוראת שעה לצורך פגיעה "זמנית" בזכויות חוקתיות, לאחר שבמשך 18 שנים הוראת השעה הוארכה בכל פעם, מלבד בפעם האחרונה.

¹<https://zulat.org.il/wp-content/uploads/2021/08/%D7%94%D7%A6%D7%A2%D7%94-%D7%9C%D7%AA%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%9F-%D7%97%D7%95%D7%A7-%D7%94%D7%90%D7%96%D7%A8%D7%97%D7%95%D7%AA-%D7%97%D7%95%D7%A7-%D7%90%D7%99%D7%97%D7%95%D7%93-%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%97%D7%95%D7%AA.pdf>

7. בהקשר זה, הש' (בדימוס) עדנה ארבל כבר כתבה בפסק דינה בבג"ץ 466/07 (פסקה 27) כי "נושא כה מהותי, הנוגע בליבת הזכויות החוקתיות כבענייננו, ראוי היה להסדיר בספר החוקים, ולא בגדרו של הסדר ארעי כהוראת שעה. העובדה שהפגיעה בזכות לחיי משפחה ובשוויון נעשית באופן מתמשך באמצעות ניצול הגמישות היחסית שיש באמצעי החקיקתי של הוראת שעה לקביעת הוראה כה גורפת, תוך הימנעות מקביעת חוק "רגיל" שיעמוד לדיון ולביקורת ככל חוק, וכאשר השינויים המוכנסים בחוק אינם מהותיים, מהווה בניסבות העניין אינדיקציה חזקה לחוסר המידתיות שבחוק". הנשיאה (בדימוס) הש' דורית ביניש כתבה בפסק דינה שם (פסקה 9) כי "זמניותו של החוק היא יתרונה וחסרונו. מחד גיסא, הוראת השעה – שהוארכה מעת לעת – מחייבת את הממשלה והכנסת לבחון בכל פעם מחדש אם הצורך הביטחוני שעמד ביסוד החוק עודנו תקף, ולמצער, אם ניתן – נוכח שינויים עובדתיים כאלה ואחרים – לבדוק את האפשרות להשתמש באמצעי בדיקה חלופיים. אך מאידך גיסא, העובדה שהחוק נחקק כהוראת שעה שמשך חייה קצוב לכאורה, מונעת דיון מעמיק ומקיף בהשלכות החוק. לראיה, מספר שופטים בהליך הקודם סברו שאין מקום לדון בשאלות המורכבות שמעלה החוק נוכח חקיקתו כהוראת שעה שממילא תפוג ולא תוארך. המציאות, יודעים אנו כיום, הוכיחה אחרת. הוראת השעה הוארכה שוב ושוב ושוב, וגם אם ייתכן שבכל אחת מהארכות אלה עמד אותו צורך ביטחוני, עדיין נשאלת השאלה אם דרך הסדק הצר שדרכו נכנסות הוראות שעה לא ביקש המחוקק להכניס עניינים שמוטב להם שיישקלו בכובד ראש ויבחן הצורך להכניסם דרך הדלת הראשית – על כל המשתמע מכך."
8. לכן, הכתוב בטיטת החוק ש"מוצע לחוקק חוק זה כהוראת שעה לשנה אשר תבחן מידי שנה בהתאם למצב הביטחוני הקיים באותה", הוא מצג שווא שיש להניח שגם ידוע לך.
9. גם המשך ההיתלות בתכלית ביטחונית הוכח כמצג שווא, כאשר ב-5.7.2021, ראש הממשלה החליפי ושר החוץ יאיר לפיד אמר כי "לא צריך להסתתר מהמהות של חוק האזרחות. הוא אחד הכלים שנועדו להבטיח רוב יהודי במדינת ישראל²". למעשה, ראש הממשלה החליפי ושר החוץ אישר את מה שהעותרים טענו בעתירות אך הוכחש על ידי נציגי המדינה בבג"ץ.
10. זאת ועוד, אי הארכת הוראת השעה שמשמעותה ביטולה, אף היא מחלישה את הטענה לתכלית ביטחונית. במיוחד כאשר בידי שרת הפנים הסמכות והחובה לבחון את הבקשות באופן פרטני.
11. לא יעלה על הדעת שלא תהיה כל התייחסות מצידך למשמעות הדרמטית של המתואר לעיל על אפשרות החוק לעמוד הפעם בפסקת ההגבלה.

² <https://www.haaretz.co.il/news/politi/1.9970940>

12. לאור האמור לעיל, בבקשך לדרוש מהממשלה לעכב את הדין בוועדת השרים עד לאחר הכנת חוות דעת מעודכנת מטעמך לטיטת החוק שתתייחס לחוקיותו בהתאם להתפתחויות בנקודת זמן זו.

בברכה,

עו"ד איתי מק